

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

ЛЕКАРЬ Сергій Іванович - заступник міністра - керівник апарату МВС України, генерал-полковник, кандидат економічних наук, здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 343.985

В работе рассмотрена роль информационного обеспечения противодействия экономическим преступлениям, предложены отдельные направления повышения эффективности работы органов внутренних дел относительно их раскрытия и расследования.

Ключові слова: економічні злочини, кіберзлочинність, правоохоронні органи, органи внутрішніх справ.

Важливою складовою забезпечення економічної безпеки держави є запобігання та протидія злочинності в економічній сфері. Посилення глобалізаційних процесів зумовили не лише структурну перебудову вітчизняної економіки в напрямі розширення її взаємодії зі світовим господарством, а й збільшення масштабів та виникнення нових форм і способів учинення протиправних діянь в економічній сфері. За цих обставин, актуальним питанням є впровадження інноваційних технологій у правоохоронну діяльність, спрямованих на попередження, виявлення, розкриття та розслідування економічних злочинів.

Вагомий внесок у вирішення проблем попередження та розслідування економічних злочинів зроблено такими вченими як О. Абрамов, О. Бандурка, Г. Клімов, А. Новицький, В. Швець, В. Шендрик, В. Шиканов та ін. Але, незважаючи на вагомий внесок зазначених вчених, зростання кількості правопорушень в економічній сфері обумовлює необхідність проведення подальших досліджень із цієї проблематики.

В умовах економічної стагнації в країні та світі спостерігається зростання злочинів, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом, шахрайств з платіжними картками, викраденням паролів та пограбування банківських рахунків, маніпулюванням з фінансовою звітністю з метою ухилення від сплати податків, незаконним заволодінням чужим майном, крадіжками інформації з комп'ютеризованих баз даних фінансово-кредитних установ та суб'єктів господарювання тощо. Відповідно до резолюції Сьомого конгресу ООН у всьому світі економічні злочини було віднесено до особливо небезпечних. Одним з найпоширеніших економічних злочинів в Україні і світі було визнано кіберзлочинність. За даними Національного банку України, кількість шахрайських операцій із використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, у 2009 р. зросла у 6,5 рази, порівняно з 2008 роком і сягнула 39,3 тисячі випадків. У 2010 р. 44 банки, члени платіжних систем, через підроблені картки зазнали збитків на суму близько 13 млн. грн. За даними Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем (ЕМА), у 2011 р. було виявлено 45 скімінгових пристроїв або слідів від їх встановлення, при цьому з початку 2012 р. таких пристроїв виявлено вже 26 [5].

Тенденція до збільшення кількості правопорушень в економічній сфері, що спостерігається протягом останніх років, визначає

пріоритетну роль правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ, одним з основних завдань яких є захист економічних прав і інтересів суспільства, суб'єктів господарювання усіх форм власності та громадян, збереження економічного суверенітету та економічної цілісності України. При цьому ефективність роботи правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ, багато в чому залежить від можливості використання новітніх технологій оперативно-розшукової діяльності, що обумовлено, по-перше, еволюційним розвитком науки і техніки та накопиченням практичного досвіду, по-друге, появою новітніх форм та способів вчинення злочинів. На думку академіка О.М. Бандурки, одним з основних завдань щодо підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності є підняття ступеня готовності оперативних підрозділів до роботи з інформаційними системами, до активного використання ними новітніх інформаційних технологій у своїй професійній діяльності, переосмислення традиційних підходів та методів, формування нового – системного мислення, оволодіння умінням бачити в нових інформаційних технологіях не тільки систему знань, але і сукупність практичних прийомів, методів і засобів, що розширюють межі можливостей користувачів таких систем [2].

Основою розкриття будь-яких злочинів, у тому числі й економічних, є наявність попередньої інформації про злочин і особу, яка його вчинила, що використовується у процесі попередження, виявлення, розкриття і розслідування економічних злочинів. На думку Міллера Л.Ю., інформаційне забезпечення процесів розкриття і розслідування злочинів, а іноді і їх виявлення, є основним фактором підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ [4].

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, що спостерігається протягом останніх років, підвищує вимоги до засобів отримання, збереження та передачі інформації в процесі розкриття економічних злочинів. Це пояснюється специфікою економічних злочинів, обумовленою документопотоками та документообліком,

що супроводжують економічні та фінансові операції, механізмом утворення слідів, виявлення місць їх локалізації, встановлення напрямів та форм руху слідової інформації, а також складністю злочинності в економічній сфері. Крім того новий Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає розширення підслідності правопорушень, які розслідують органи внутрішніх справ, і віднесення до їх компетенції досудового розслідування кримінальних правопорушень в економічній сфері, які раніше відносилися до компетенції органів прокуратури та Служби безпеки України. Розширення підслідності та компетенцій правоохоронних органів на фоні відсутності спеціального обладнання та баз даних, навичок розслідування окремих видів економічних злочинів та кіберзлочинів можуть зумовити певні проблеми у їх роботі. При цьому пріоритетними напрямками підвищення ефективності роботи органів внутрішніх справ щодо розкриття та розслідування економічних злочинів можна визначити такі:

підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів, які будуть займатися попередженням, виявленням, розкриттям і розслідуванням економічних злочинів (наприклад, для підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинами на базі Управління боротьби з кіберзлочинністю МВС України за підтримки ОБСЄ у 2012 році було розроблено навчальний курс із розслідування кіберзлочинів та проведено тренінг для його представників [3]);

залучення до співпраці фахівців зі сторони (наприклад, співпраця зі службою безпеки банків дозволить обмінюватися методиками та прийомами боротьби з кіберзлочинцями та убезпечити власників платіжних карток від кримінальних інтервенцій);

встановлення конкурентного рівня оплати праці працівників правоохоронних органів, які займаються попередженням, виявленням, розкриттям і розслідуванням економічних злочинів;

надання необхідного матеріально-технічного забезпечення працівникам правоохоронних органів для боротьби з кіберзлочинністю;

АНОТАЦІЯ

У роботі розглянуто роль інформаційного забезпечення протидії економічним злочинам, запропоновано окремі напрями підвищення ефективності роботи органів внутрішніх справ щодо їх розкриття та розслідування.

використання перспективних засобів та технологій на інноваційній основі для удосконалення оперативно-розшукової діяльності (для забезпечення ефективності оперативно-розшукової роботи доцільно використовувати електронну пошту, засоби мультимедіа, відео конференції, системи управління базами даних, міжнародний обмін інформацією та ін. [2]);

розширення баз даних про правопорушення в економічній сфері (види та сліди економічних злочинів, скоєних в минулому, та причетних до них осіб; засоби і способи вчинення економічних злочинів та ін.) шляхом накопичення та узагальнення інформації;

встановлення взаємозв'язків з іншими відомствами та структурними підрозділами правоохоронних органів, Міжнародною організацією кримінальної поліції (Інтерпол) тощо.

Таким чином, протидія економічним злочинам є важливим напрямом забезпечення економічної безпеки держави та укріплення законних економічних основ державної системи України. Ефективність розкриття та розслідування економічних злочинів, що характеризуються складністю, багатоаспектністю та постійною зміною форм вчинення, багато в чому визначається існуючими методиками, технологіями та спеціальною технікою, що використовуються оперативними працівниками та слід-

чими в оперативно-розшуковій діяльності. Постійна зміна форм та способів вчинення економічних злочинів підвищує роль та значення інноваційних технологій оперативно-розшукової діяльності, що створюють сприятливе середовище для протидії економічним злочинам. Позитивним аспектом також є вивчення досвіду боротьби з економічними злочинами у міжнародній практиці та визначення механізмів взаємодії з іншими відомствами та структурними підрозділами правоохоронних органів.

Література

1. Аналітичний огляд організації роботи поліції зарубіжних країн щодо протидії злочинам у сфері високих технологій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://42827.ncbint00.web.hosting-test.net/?p=883>.
2. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I: підручник / О.М. Бандурка. – Х: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 336 с.
3. Зарубіжні правоохоронці ознайомилися з роботою тренінгового центру. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>.
4. Миллер Л.Ю. Интеграционный метод в теории и практике оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел: препринт монографии / Под общ. ред. д-ра юрид. наук, проф., засл. деятеля науки РФ Г.К. Синилова. – М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. – 24 с.
5. Щоб не стати жертвою кіберзлочинів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kop.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=4388&Itemid=2.